

Jerzy Adamczyk

Wyższe Seminarium Duchowne, Radom
ksjerzyad@wp.pl
ORCID: 0000-0003-14 15-7378

Kapituła kanoników a parafia złączona z kościołem kapitulnym

A Chapter of Canons and the Parish Joined with a Capitular Church

Abstract: The aim of the article is to present the legal aspect of the relationship between a chapter and the parish joined with a capitular church in the light of applicable law. The first part investigates the issue of the prohibition of associating a parish with a chapter of canons. The second part considers the issue of appointing a chapter pastor and regulations governing the chapter's relations with a pastor of the capitular parish. The third part deals with alms given to a parochial and capitular church. The final part of the article contains conclusions which state that a parish is not to be entrusted to a chapter and that a pastor is to be designated in a church which is at the same time parochial and capitular.

Keywords: chapter, canon, parish, pastor, statutes

Abstrakt: Celem artykułu jest ukazanie aspektu prawnego relacji kapituły do parafii złączonej z kościołem kapitulnym w świetle obowiązujących przepisów. W jego pierwszej części przedstawiono kwestię zakazu łączenia parafii z kapitułą kanoniczną. W drugiej części ukazano problematykę mianowania proboszcza kapitulnego i przepisów regulujących relacje kapituły do proboszcza parafii kapitulnej. Część trzecia traktuje o ofiarach składanych na kościół kapitulno-parafialny. W zakończeniu artykułu zamieszczono wnioski, w których przypomniano zakaz powierzania

parafii kapitule i konieczność mianowania proboszcza parafii, przy której istnieje kapituła kanoników.

Słowa kluczowe: kapituła, kanonik, parafia, proboszcz, statuty

Prawodawca kodeksowy w kan. 503¹ określa, że kapitułą kanoników, katedralną lub kolegiacką, jest kolegium kapłanów, którego zadaniem jest sprawowanie bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym lub kolegiackim. Dodaje, że kapituła katedralna wypełnia ponadto zadania zlecone jej przez prawo lub przez biskupa diecezjalnego. Przed kapitułami, które w obowiązującym prawie zostały dogłębnie zreformowane i odebrano im wiele uprawnień o charakterze jurysdykcyjnym, postawiono zasadniczo kwestie sprawowania bardziej uroczystych czynności liturgicznych w kościele katedralnym lub kolegiackim, a w przypadku kapituły katedralnej przyznano także wykonywanie zadań zleconych przez prawo lub przez biskupa diecezjalnego. Wymienione zadania, mimo że obecnie bardzo, chyba za bardzo ograniczone, mają jednak nadal ważne znaczenie w zbawczej misji Kościoła.

Prawodawca, ograniczając kompetencje kapituł kanoników, doszedł do wniosku, iż funkcje i zadania tych gremiów lepiej obecnie wypełniają rady kapłańskie, kapituła katedralna *de facto* utraciła już swoje znaczenie i posłannictwo i nie cieszy się obecnie takim autorytetem moralnym jak kiedyś. Rada kapłańska wywodzi się z sakramentalnego braterstwa, reprezentuje prezbiterium i ma za zadanie wspierać biskupa w jego potrójnej misji rządzenia, uświęcania i pasterzowania ludu Bożego, natomiast kapituła katedralna nie reprezentuje prezbiterium, składa się z członków mianowanych przez samego biskupa, stanowi radę biskupa jedynie w pewnych sprawach natury administracyjnej.

Bardzo często kapituła jest zainstalowana przy kościele, który z tego powodu nazywa się kościołem kapitulnym (katedra, kolegiata), a który jest jednocześnie kościołem parafialnym. Prawodawca kodeksowy, przewidując takie sytuacje, unormował w rozbudowanym kan. 510, składającym się z czterech paragrafów, relacje między kapitułą kanoników a parafią, radykalnie zmieniając – zgodnie z dyrektywami Soboru Watykańskiego II – relacje między kapitułą a parafią przy kościele kapitulnym, w duchu pastoralnym, zakazując łączenia parafii z kapitułą kanonicką.

W niniejszym artykule zostanie podjęta problematyka relacji kapituły z parafią złączoną z kościołem kapitulnym. Przedstawiona zostanie kwestia zakazu łączenia parafii z kapitułą kanonicką, z kolei omówione zostaną różne możliwości prawne i faktyczne w sytuacji, gdy w tym samym czasie kościół parafialny

---

¹ *Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 (dalej: KPK).

jest kościołem kapitulnym, by na zakończenie podjąć problematykę ofiar składanych na kościół, który jest jednocześnie kapitulny i parafialny. Rozważania niniejszego przedłożenia mają być przyczynkiem do ukazania interesującego, choć być może niełatwego w praktyce zagadnienia współistnienia i współdziałania w jednym kościele dwóch ważnych instytucji pastoralnych dla dobra wiernych korzystających z posługi w kościele kapitulno-parafialnym.

1. Zakaz łączenia parafii z kapitułą kanoniczną

Parafia stanowi podstawową komórkę życia religijnego. W niej bowiem realizuje się bezpośrednia troska o zbawienie dusz. Parafia niejako unaocznia cały Kościół na danym terenie i w danej społeczności. Nie jest ona jednak w pełni samodzielna, ale stanowi zasadniczy fundament diecezji. Kościół powszechny dzieli się i pracuje w kościołach partykularnych, tj. diecezjach, i im zrównanych. Obejmują one zespoły ludu Bożego, który stanowi element konstytutywny – społeczność ludzi powołanych przez Boga. Biskup jako *pastor proprius* reprezentuje powierzonym mu wiernym niewidzialnego Pana. Parafia jest częścią diecezji, działającą pod zwierzchnictwem biskupa. Nie jest ona korporacją w znaczeniu jurystycznym, gdyż nie powstaje przez swobodną decyzję jednostek łączących się w społeczność, ale na podstawie prawa nie pochodzącego od członków Kościoła. Tworzy ją władza kościelna. Parafia nie jest swego rodzaju ośrodkiem łaski Bożej, z którego ludzie muszą korzystać, ale stanowi zespół osób powołanych przez Boga. Dla niej jest proboszcz przysłany przez biskupa jako *pastor proprius*. Nie jest on tylko przedłużeniem władzy biskupiej, przekazując dalej to, czego udziela biskup, ale jest w podporządkowaniu wobec biskupa na niższym szczeblu prawdziwym reprezentantem niewidzialnego Pana. Wyróżnia się on przez to spośród innych współpracowników biskupa².

W kan. 515 § 1 ustawodawca podaje legalną definicję, a raczej jednoznaczny opis pojęcia parafii jako określonej wspólnoty wiernych chrześcijan, utworzonej na sposób stały w Kościele partykularnym, nad którą pasterską pieczę, pod władzą biskupa diecezjalnego, powierza się proboszczowi jako jej własnemu pasterzowi³. Prawodawca zgodnie z doktryną soborową wysunął na pierwsze miejsce wspólnotę wiernych, a więc wierzących w Chrystusa jako Syna

² Por. W. Wójcik, *Pojęcie parafii w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986), nr 3–4, s. 49. „Parafia zna diecezję, jej struktury i działalność. W szczególności zna i kocha biskupa, jego magisterium i jego działalność oraz roczny program duszpasterski”. F. Coccopalmerio, *Il concetto di parrocchia nel CIC 1983*, [w:] *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2013, s. 37.

³ F. Coccopalmerio, opierając się na określonych kanonach, podaje własną definicję parafii: „Parafia jest wspólnotą wiernych, terytorialną i lokalną, w Kościele partykularnym, której przewodniczącym jest proboszcz, czyli prezbiter, pasterz własny, który sprawuje swój urząd pod zwierzchnictwem biskupa diecezjalnego i przy współpracy z innymi kapłanami, diakonami i wiernymi świeckimi”. Tenże, *Il concetto di parrocchia nel CIC 1983...*, s. 9.

Bożego. Istotne są elementy personalne, a nie terytorium⁴. Tak pojęta parafia zostaje powierzona pasterskiej pieczy proboszcza, jako jej własnego pasterza, który wykonuje swój urząd pod władzą biskupa diecezjalnego. Proboszcz jest, zgodnie z kan. 515 § 1, własnym pasterzem parafii⁵, co jeszcze raz podkreśla się w kan. 519. Wspomniany prezbiter jest „pasterzem”, czyli tym, który pełni funkcje nauczania, uświęcania i rządzenia. Jest pasterzem „własnym”, co oznacza, że działa „we własnym imieniu”⁶. Wyrażenie, iż „proboszcz jest pasterzem własnym”, określa związek między proboszczem a parafią. Proboszcz jest ustanowiony dla parafii, wspólnota parafialna zaś ma prawo domagania się od niego posługi w zakresie nauczania, uświęcania i rządzenia. Proboszcz jest pasterzem własnym w tym sensie, że uprawnienia i obowiązki, jakie go dotyczą, otrzymuje przez kanoniczne objęcie urzędu. Władza, jaka przysługuje proboszczowi, jest zwyczajna i w swoim zakresie własna, czyli wykonuje on ją w imieniu własnym. Proboszcz nie jest więc wikariuszem biskupa, natomiast wikariusze parafialni są współpracownikami proboszcza⁷.

Pieczka pasterska – *cura animarum* – oznacza całość spraw zmierzających do uświęcenia i zbawienia wiernych. Proboszcz jako pasterz własny jest obciążony tymi obowiązkami. Jest zwierzchnikiem duchowym parafii. Scala on lud wierny w jedną całość i sam pozostaje w ścisłych relacjach z tym ludem. On przewodniczy wszelkiej pracy parafialnej. Mianowany jest na stałe. Na nim ciąży odpowiedzialność za całość spraw parafii⁸.

W kan. 520 § 1 ustawodawca stanowi generalny zakaz powierzania parafii osobie prawnej: „osoba prawna nie może być proboszczem”. W ten sposób definitywnie została uchylona – istniejąca w KPK/1917 – zasada łączenia parafii z kapitułą⁹. W kan. 520 § 1 wyklucza się więc sytuację i możliwość, aby osoba prawna otrzymała nominację proboszczowską. W przeszłości bowiem dość często zdarzało się powierzać – na mocy indultu Stolicy Apostolskiej – urząd proboszcza osobie moralnej (instytut zakonny, klasztor, kapituła kanoników itp.), tak że taka możliwość mieściła się w ówczesnym kanonicznym pojęciu proboszcza: „kapłan lub osoba moralna, której parafia została nadana jako tytuł z troską o dusze”¹⁰.

⁴ Por. W. Wójcik, dz. cyt., s. 68.

⁵ „Pasterz” jest tym, który pełni funkcje nauczania, uświęcania i rządzenia; „dusz-pasterstwo” jest realizacją wyżej wymienionych funkcji (kan. 519). Por. F. Coccopalmerio, *Il parroco «pastore» della parrocchia*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 6 (1993), nr 1, s. 7.

⁶ Por. F. Coccopalmerio, *Il concetto di parrocchia nel CIC 1983...*, s. 20.

⁷ Por. J. Krukowski, *Komentarz do kan. 515-572*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. 2. Ks. II (1). Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 417–418; zob. A. Słowikowska, *Kompetencje koordynacyjne proboszcza. Wybrane zagadnienia*, „Roczniki Nauk Prawnych” 20 (2010), nr 2, s. 194–195.

⁸ Por. W. Wójcik, dz. cyt., s. 68.

⁹ *Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Romae 1951, kan. 471 (dalej: KPK/1917); por. J. Krukowski, *Komentarz do kan. 515-572...*, s. 419.

¹⁰ Kan. 452 KPK/1917. Termin „osoba moralna” w KPK/1917 był tożsamy z pojęciem „osoba prawna”.

Jednakże, gdy proboszcz parafii był osobą moralną, aby uniknąć ewentualnej nieoznaczoności, nieprecyzyjności (uważanej za szkodliwą dla dusz) osoby faktycznie odpowiedzialnej za opiekę duszpasterską, poprzedni Kodeks wymagał wyznaczenia przez biskupa wikariusza parafialnego. Stąd rozróżniano za pomocą fikcji prawnej między duszpasterstwem habitualnym przynależnym osobie moralnej a faktyczną opieką nad duszami sprawowaną przez wikariusza parafialnego¹¹.

Norma kan. 520 § 1 o zakazie powierzania parafii osobie prawnej jest wyrazem postulatów Soboru Watykańskiego II dotyczących zreformowanego rozumienia urzędu proboszcza¹². Konsekwencją wybitnie duszpasterskiej funkcji parafii jest potrzeba powierzenia odpowiedzialności za duszpasterstwo, gdy tylko jest to możliwe, osobie fizycznej, określonego kapłanowi, który ma być jej własnym pasterzem¹³. Istotne jest bowiem, że Kodeks zastrzega nazwę proboszcza dla indywidualnego, konkretnego kapłana, któremu powierzono opiekę duszpasterską nad parafią¹⁴, i unika używania wspomnianej nazwy, gdy z różnych powodów opieka duszpasterska nad parafią jest powierzona w inny sposób¹⁵.

W świetle kan. 520 § 1 nie jest jednak zabronione powiązanie parafii z instytutem życia konsekrowanego lub kleryckim stowarzyszeniem życia apostołskiego, ale nie z domem zakonnym. Takie powierzenie zarezerwowane jest biskupowi diecezjalnemu, z wykluczeniem administratora diecezjalnego. Zgodnie z ogólną zasadą instytut jako osoba prawna nie może być proboszczem, ale ma prawo do prezentowania biskupowi kandydata na proboszcza¹⁶ lub kilku członków instytutu do kierowania parafią w sposób solidarny, z których jeden ma być moderatorem¹⁷.

Kan. 510 § 1 jest uszczegółowieniem generalnej zasady łączenia parafii z osobą prawną¹⁸. Prawodawca bowiem postanawia w przywołanym przepisie: „nie należy więcej łączyć kapituły kanoników z parafią. Jeśli są parafie złączone z kapitułą, biskup diecezjalny powinien je odłączyć od kapituły”. Kan. 510

¹¹ Por. kan. 471 KPK/1917; por. A. Sánchez-Gil, *Comentario al can. 520*, [w:] *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 2, Pamplona 1996, s. 1236.

¹² Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de pastoralis Episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28 octobris 1965), nr 30, „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 673–701, tekst polski: Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Poznań 2002, s. 236–258 (dalej: CD).

¹³ Por. kan. 519 i 526 § 2; por. H. Cappello, *Los Cabildos de Canónigos. Pasado, presente y futuro de los mismos*, „Anuario Argentino de Derecho Canónico” 21 (2015), s. 401.

¹⁴ Por. np. kan. 515, 519, 521, 526.

¹⁵ Kan. 517; por. A. Sánchez-Gil, dz. cyt., s. 1235–1236.

¹⁶ Kan. 682 § 1.

¹⁷ Kan. 517 § 1; por. J. Krukowski, *Komentarz do kan. 515-572...*, s. 419–420.

¹⁸ Por. Paulus PP. VI, motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (6 augusti 1966), „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 757–787, tekst polski: Paweł VI, List motu proprio *Ecclesiae Sanctae* ustanawiające przepisy wykonawcze do niektórych dekretów Soboru Watykańskiego II (6 sierpnia 1966), nr 21 § 2, „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 757–787, tekst polski: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 138–155.

§ 1 modyfikuje zasadniczo dyscyplinę KPK/1917¹⁹, w której brano pod uwagę trzy hipotezy dotyczące relacji między kapitułą a parafią: parafia mogłaby być w pełni połączona (*plena iure*) z kapitułą, która formalnie byłaby proboszczem, chociaż jeden z członków kapituły pełniłby funkcję wikariusza parafialnego i zapewniałby zwyczajną opiekę duszpasterską²⁰; urząd proboszcza byłby jednym z beneficjów²¹ nadanych jednemu z kanoników jako dodatek do jego prebendy²²; Kapituła i parafia byłyby oddzielnymi podmiotami, dzielącymi wspólny kościół, będący jednocześnie kościołem parafialnym i kapitulnym²³. Wymienione założenia mogły mieć miejsce ze względu na istniejący wtedy system beneficjalny²⁴.

Kan. 510 zakazuje wyszczególnionych opcji z wyjątkiem trzeciej i stanowi: parafie nie mogą już być połączone z kapitułą. Podobnie biskup diecezjalny ma rozwiązać połączenie parafii uprzednio zjednoczonych z kapitułą²⁵. Kan. 510 § 1 ustala taksatywnie: a) że parafie i kapituły kanoników nie powinny już być łączone, b) że jeśli są parafie złączone z kapitułą, biskup diecezjalny powinien je odłączyć od kapituły. Nie jest już wymagane, aby biskup wysłuchał kapituły i rady kapłańskiej, jak to było zapisane w normach przejściowych zawartych w motu proprio *Ecclesiae Sanctae*²⁶.

Statuty kapitulne niejednokrotnie wyraźnie artykułują normy kan. 510 § 1, np.: „parafia Floriana w Krakowie zachowuje całkowitą autonomię w stosunku do Kapituły”²⁷, „Parafia Archikatedralna jest odłączona od Kapituły (kan. 510 KPK)”²⁸, „Kapituła nie może być złączona z Parafią Kolegiacką”²⁹, „oficjalną siedzibą kapituły jest kościół katedralny San Bartolomeo; kapituła kanoników i parafia katedralna są jednak prawnie oddzielone (por. kan. 510 § 1)”³⁰.

¹⁹ Kan. 415 oraz 1423 § 2 KPK/1917.

²⁰ Kan. 402, 471 § 1 KPK/1917.

²¹ Kan. 1409 KPK/1917.

²² Kan. 415 KPK/1917.

²³ Por. F. Loza, *Comentario a los cán. 503-510*, [w:] *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico...*, t. 2, cz. II, wyd. 2, s. 1189–1190; por. H. Cappello, dz. cyt., s. 401; B. Cusack, *Commentary on canons 503-510*, [w:] *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York 2000, s. 666.

²⁴ Por. G. Bier, *Cabildo de canónigos*, [w:] *Diccionario General de Derecho Canónico*, Obra dirigida y coordinada por J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, vol. 1, Editorial Aranzadi, Pamplona 2012, s. 784.

²⁵ Por. B. Cusack, dz. cyt., s. 666.

²⁶ List motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, nr 21 § 2; por. *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. P. Pinto, wyd. 2, Città del Vaticano 2001, s. 309.

²⁷ *Statut Kapituły Kolegiackiej przy bazylice św. Floriana w Krakowie* (1 września 2011), art. 49, [w:] Archiwum Kurii Archidiecezjalnej Krakowskiej. Teczka: „Statut Kapituły Kolegiackiej przy bazylice św. Floriana w Krakowie”.

²⁸ *Statut Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej* (22 grudnia 2000), art. 26, nr 1, [w:] Archiwum Kurii Metropolitalnej w Lublinie. Teczka: „Kapituły”.

²⁹ *Statut Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej* (11 stycznia 1994), art. 27 § 1, [w:] Archiwum Kurii Metropolitalnej w Lublinie. Teczka: „Kapituły”.

³⁰ *Statuto del Capitolo Cattedrale Chiesa Cattedrale di Patti* (16 novembre 2012), art. 23 § 1, www.diocesipatti.it (dostęp: 3.01.2018).

2. Różne możliwości prawne i faktyczne w sytuacji, gdy w tym samym czasie kościół parafialny jest kościołem kapitulnym

Kodeks przewiduje różne ewentualności prawne i faktyczne w sytuacji, gdy jednocześnie kościół parafialny jest kościołem kapitulnym: katedralnym czy kolegiackim. Prawodawca w kan. 510 § 1 ustala przede wszystkim, że: „w kościele, który jest zarazem parafialnym i kapitulnym, należy ustanowić proboszcza, wybranego czy to spośród kanoników, czy też spoza nich. Na takim proboszczu spoczywają wszystkie obowiązki i posiada on wszystkie uprawnienia oraz władze, które na mocy prawa są właściwe proboszczowi”. W ukazanym przypadku biskup diecezjalny ma obowiązek mianowania proboszczem parafii katedralnej czy kolegiackiej ze wszystkimi prawami i obowiązkami wynikającymi z powierzonego mu urzędu. Taki proboszcz może być powołany spośród kanoników bądź spoza ich grona³¹. I jest to jedyna możliwość, na dodatek, która determinuje biskupa diecezjalnego. Kan. 510 § 1 pozwala, żeby dany kościół był zarówno parafialny, jak i kapitulny, ale w takich wypadkach ma być wyznaczony proboszcz z wszystkimi prawami i obowiązkami właściwymi dla tego urzędu. Wspomniane prawa i obowiązki proboszcza zawarte są głównie w kan. 528-538 KPK. Proboszcz może być członkiem kapituły albo być innym prezbiterem, w zależności od decyzji biskupa. Opieka duszpasterska parafian ma bowiem pierwszeństwo ponad jakąkolwiek funkcją kapituły³².

Według kan. 521 § 1-2, aby ktoś mógł ważnie zostać proboszczem, musi posiadać święcenia prezbiteratu. Winien ponadto odznaczać się zdrową nauką i dobrymi obyczajami, gorliwością pasterską oraz innymi cnotami, jak również przymiotami wymaganymi, czy to prawem powszechnym, czy partykularnym, do kierowania parafią, o którą chodzi. Prawodawca w kan. 521 § 3 postanawia, że aby ktoś mógł otrzymać urząd proboszcza, należy – w sposób określony przez biskupa diecezjalnego, także za pomocą egzaminu – przekonać się o jego zdadności.

W przypadku proboszcza kościoła kapitulnego wydaje się, że pożądana byłaby przed jego nominacją konsultacja biskupa diecezjalnego z tamtejszą kapitułą kanoników. Wydaje się słuszne, aby jako proboszcza kościoła katedralnego lub kolegiackiego mianować kapłana, który odznacza się wiedzą, uczciwością życia i doświadczeniem duszpasterskim³³. Instrukcja *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* stwierdza, że w kan. 521 § 2 są „wymienione, choć nie wyczerpująco, główne przymioty osobowe, składające się na kanoniczną zdadność kandydata na urząd proboszcza: zdrowa nauka i dobre obyczaje, gorliwość pasterska oraz inne cnoty, jak również przymioty wymagane czy to prawem powszechnym (to znaczy winien spełniać wymagania określone dla

³¹ Kan. 510 § 2.

³² Kan. 1752.

³³ J. Krukowski, *Komentarz do kan. 503-510*, [w:] *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. 2. Ks. II (1). *Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 403. F. Loza, dz. cyt., s. 1190; por. L. Chiappetta, *Il Codice di Diritto Canonico*, t. 1, Napoli 1988, s. 603.

duchownych w ogóle, por. kan. 273-279), czy prawem partykularnym (to znaczy winien odznaczać się przymiotami mającymi szczególne znaczenie w jego Kościele partykularnym)³⁴. Z kolei *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* przypomina, że „zważywszy na znaczenie roli proboszcza dla troski o dusze, biskup dokona jego wyboru ze szczególną sumiennością. Poprzez odpowiedni sondaż na temat szczególnych potrzeb parafii, z pomocą dziekana, z którym koniecznie się skonsultuje, upewni się najpierw, że znalazł właściwą osobę, która nie tylko wyróżnia się zdrową nauką i dobrymi obyczajami, lecz również gorliwością apostołską oraz innymi cnotami wymaganymi do należytego wykonywania tej posługi w parafii – komunikatywnością oraz uzdolnieniami organizacyjnymi i w dziedzinie zarządzania. Weźmie także roztropnie pod uwagę środowisko, możliwości i problemy, jakim należy sprostać w parafii, starając się posłać tam takiego kapłana, który będzie mógł dobrze włączyć się w specyficzne zadania parafii. Dobro dusz jest najwyższą normą, którą biskup powinien kierować się w mianowaniu proboszczów i odwoływaniu ich ze stanowiska³⁵. Należy zauważyć, że kwalifikacje proboszcza parafii kapitulnej winny być ponadprzeciętne, gdyż z jednej strony może być on wybrany z grona kanoników, a więc już z tego tytułu powinien być to kapłan odznaczający się nauką i prawością życia, który może chwalebnie wypełniać posługę proboszcza w kościele kapitulnym³⁶, a z drugiej strony kościół kapitulno-parafialny, szczególnie katedralny, ma być wzorem dla całej diecezji (katedra) czy regionu diecezji (w przypadku kapituły kolegiackiej) chwalebne go pełnienia służby Bożej. Odnośnie do kościoła katedralnego (który często jest kościołem parafialnym i przy którym istnieje kapituła kanoników) *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów* zawiera następującą dyspozycję: „święte celebracje, którym przewodniczy biskup, ujawniają misterium Kościoła, któremu Chrystus towarzyszy swoją obecnością; nie są przeto zwykłą okazałością obrzędów. Trzeba

³⁴ Congregazione per il Clero, Istruzione *Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4 agosto 2002), Bologna 2002, tekst polski: Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Poznań 2002, przyp. 82, s. 33.

³⁵ Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), nr 213, Citta del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005.

³⁶ Proboszcz kościoła kapitulnego winien być w przypadku, gdy jest członkiem kapituły, wzorem dla innych duchownych: „Kapituła zawiera w swoim składzie 3 godności, mianowicie: prepozyta, kustosza i promotora, 9 kanoników gremialnych i do 12 honorowych. Dobierani są oni przez Biskupa diecezji spośród czynnie i skutecznie zaangażowanych w różnych dziedzinach życia kościelnego kapłanów, będących przynajmniej po srebrnym jubileuszu święceń, którzy wzorowym sposobem swego życia i spełnienia posługiwania duszpasterskiego względnie innych odpowiedzialnych czynności w diecezji mogą stanowić wzorce dla duchowieństwa”. *Statuty Kapituły Kolegiackiej przy kościele konkatedralnym p.w. Wniebowzięcia Matki Najświętszej w Kołobrzegu*, nr 2, bazylika.kolobrzeg.pl (dostęp: 3.01.2018).

ponadto, aby celebracje te były przykładem dla całej diecezji i odznaczały się czynnym uczestnictwem ludu. Dlatego wspólnota zgromadzona winna w nich brać udział przez śpiew, dialog, pełne czci milczenie, skupienie wewnętrzne i przyjmowanie sakramentalnej Komunii³⁷. W innym miejscu *Ceremoniał* stanowi: „kościół katedralny winien być dla innych kościołów diecezji przykładem zachowania przepisów dokumentów i ksiąg liturgicznych, odnoszących się do urzędnika i wystroju kościołów³⁸. Ponadto w przypadku mianowania proboszcza kościoła kapitulnego spoza członków kapituły o jego wysokich kwalifikacjach winien świadczyć fakt, że ma on współpracować z kapitułą, a więc z kapłanami o wysokich walorach intelektualnych, moralnych i duszpasterskich, zatem na zasadzie pewnej proporcjonalności wspomniany proboszcz miałby być kapłanem wybitniejszym.

W kwestii proboszcza kościoła kapitulnego wypowiadają się także statuty kapitulne. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* stwierdza, że „parafia katedralna po oddzieleniu jej od Kapituły zachowuje całkowitą autonomię. Proboszcza parafii katedralnej mianuje arcybiskup krakowski, powołując go spośród członków Kapituły lub spoza niej, po wysłuchaniu zdania Kapituły. Proboszczowi katedry przysługują wszystkie prawa i obowiązki proboszczowskie zgodnie z przepisami prawa³⁹. *Statut Kapituły Katedralnej Płockiej* postanawia, że „wyłącznie proboszcz parafii katedralnej, na którym spoczywają wszystkie obowiązki i któremu przysługują wszystkie władze i prawa proboszczowskie (por. KPK, kan. 510 § 2), mianowany czy to spośród członków kapituły, czy też spoza nich, jest odpowiedzialny za duszpasterstwo w parafii⁴⁰. Z kolei *Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej* zawierają następującą normę w omawianej kwestii: „parafią katedralną zarządza proboszcz ustanowiony przez Arcybiskupa Metropolite, czy to spośród kanoników, czy też spoza nich (por. kan. 510 § 2 KPK). Na proboszczu spoczywają wszystkie obowiązki oraz posiada on wszystkie uprawnienia oraz władze, które przysługują mu na mocy prawa (por. kan. 510 § 2 KPK). Ważniejsze, interesujące zarówno parafię, jak i Kapitułę sprawy, dotyczące katedry, winny być omawiane na sesjach Kapituły z udziałem proboszcza parafii katedralnej, z zachowaniem zasady autonomii parafii w sprawach duszpasterskich⁴¹.

³⁷ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów odnowiony zgodnie z postanowieniem świętego Soboru Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Jana Pawła II, dostosowany do zwyczajów diecezji polskich. Wydanie wzorcowe*, Katowice 2013, nr 12 (dalej: *Ceremoniał*).

³⁸ *Ceremoniał*, nr 46.

³⁹ *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* (8 września 2003), § 27-28, „Notificaciones e Curia Metropolitana Cracoviensi” 141 (2003), nr 10–12, s. 245–254.

⁴⁰ *Statut Kapituły Katedralnej Płockiej*, [w:] „Gdzie jest Bóg, tam jest przyszłość”. XLIII Synod Diecezji Płockiej. Prawo partykularne i program odnowy pastoralnej Kościoła Płockiego, nr 59, Płock 2015, s. 395–402.

⁴¹ *Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej*, nr 54–56. „Proboszczów Parafii katedralnych mianuje Arcybiskup Warmiński, powołuje ich spośród członków Kapituły, lub

Kolejnym obowiązkiem biskupa diecezjalnego w przypadku parafii związanej z kościołem kapitulnym jest ustalenie norm, w których ściśle określone zostaną obowiązki i uprawnienia proboszcza i kapituły kanoników, tak aby zapobiec wszelkim konfliktom między nimi, a w razie zaistnienia nieporozumień biskup ma rozstrzygać je osobiście, mając na względzie w pierwszej kolejności dobro wiernych⁴².

Zgodnie z obowiązującym prawem kanonicznym wykluczona pozostaje możliwość połączenia kapituły kanoników z parafiami katedralnymi i kolegiackimi. Nie przeszkadza to jednak, aby kościoły katedralny i kolegiacki były jednocześnie kościołem kapitulnym, jak i parafialnym. Taka podwójna funkcja kościołów katedralnych i kolegiackich może rodzić konflikty czy sytuacje sporne. Prawodawca kodeksowy z mądrą rozważą i przeczuciem – przewidując taką hipotezę, nakazuje biskupowi diecezjalnemu ustanowić normy, które by odpowiednio zharmonizowały obowiązki duszpasterskie proboszcza i zadania właściwe kapitule, zwłaszcza w dziedzinie kultu. Powinno być zasadą, że proboszcz nie może przeszkadzać w wykonywaniu funkcji kapitulnych, kapituła zaś – w wykonywaniu funkcji proboszczowskich. Jeżeli pomimo istnienia wspomnianych norm (jasnych i pewnych) powstanie jakiś konflikt, ma go rozstrzygnąć osobiście biskup diecezjalny, który powinien mieć na uwadze przede wszystkim zabezpieczenie potrzeb duszpasterskich wiernych⁴³. Kryterium rozstrzygania konfliktów na linii kapituła – proboszcz kościoła kapitulnego, jakim jest odpowiednie zabezpieczenie duszpasterskich potrzeb wiernych, musi mieć

---

spoza niej. Proboszczowi Parafii katedralnej przysługują wszystkie prawa i obowiązki proboszczowskie zgodnie z przepisami prawa”. *Statut Warmińskiej Kapituły Katedralnej we Fromborku (22 grudnia 2007)*, art. 49 § 2-3, [w:] *I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006–2012). Misja Kościoła Warmińskiego w dziele Nowej Ewangelizacji*, Olsztyn 2012, s. 339–354. „Proboszcza parafii katedralnej mianuje arcybiskup krakowski, powołując go spośród członków Kapituły lub spoza niej, po wysłuchaniu zdania Kapituły. Proboszczowi katedry przysługują wszystkie prawa i obowiązki proboszczowskie zgodnie z przepisami prawa”. *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 28.

⁴² Kan. 510 § 2; por. J. Krukowski, *Komentarz do kan. 503-510...*, s. 403; por. B. Cusack, dz. cyt., s. 666.

⁴³ Kan. 510 § 3. 32. „To zbawienie dusz wreszcie winno być powodem, dla którego podejmuje się lub potwierdza decyzje o ustanawianiu lub znoszeniu parafii, bądź też inne tego rodzaju zmiany, które oczywiście biskup będzie mógł przeprowadzić na mocy swojej władzy”. CD, nr 32. „Do obowiązków Dziekana należy: [...] pośredniczenie między Kapitułą a proboszczem katedry w sprawach, w których muszą być uwzględnione prawa i obowiązki obu stron”. *Statut Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej*, art. 6, nr 2. L. Świto, *Kapituła Warmińska w świetle obowiązującej regulacji prawnej*, [w:] *Warmińska Kapituła Katedralna. Dzieje i wybitni przedstawiciele*, red. A. Kopiczko, J. Jezierski, Z. Żywica, Olsztyn 2010, s. 107–108. T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*, t. 2, Olsztyn 1986, s. 249. P. Ivandić, *Die verbindlich vorgeschriebenen Konsultationsorgane des Diözesanbischofs im universalen Recht der lateinischen Kirche und deren Verwirklichung in den Partikularnormen der Diözese Eisenstadt*, Roma 2011, s. 190.

pierwszeństwo przed innymi możliwymi racjami kapituły, pod warunkiem że nie narusza ono rzeczywistych praw kapituły, które – podobnie jak prawa proboszcza i parafii kapitulnej – biskup musi chronić i gwarantować zgodnie z prawem (powszechnym i partykularnym) oraz z jego roztropnym osądem⁴⁴. Wobec przytoczonych, możliwych sytuacji istnieje potrzeba szczegółowego uregulowania w statucie kapitulnym relacji między kapitułą a parafią.

Według *Statutu Warmińskiej Kapituły Katedralnej we Fromborku* „w sytuacjach konfliktowych między Kapitułą a proboszczem Parafii katedralnej lub współkatedralnej rozstrzyga Arcybiskup Warmiński, mając na uwadze przede wszystkim duszpasterskie potrzeby wiernych”⁴⁵. W celu uniknięcia ewentualnych konfliktów w kościele kapitulnym redaktorzy *Statutu Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* zachęcają, aby kapituła i proboszcz parafii katedralnej współpracowali ze sobą, szczególnie w sprawach liturgiczno-duszpasterskich prowadzonych w katedrze⁴⁶, natomiast „w razie konfliktu pomiędzy Kapitułą a proboszczem parafii katedralnej sprawę rozstrzyga arcybiskup krakowski na podstawie kan. 505 § 3 KPK”⁴⁷. *Statuto della Cattedrale di Piacenza* poleca: „w celu zapewnienia prawidłowego przebiegu całego złożonego życia katedralnego, rektor wspiera i promuje najlepsze porozumienie z odpowiedzialnymi za inne instytucje kościelne, które prowadzą swoją działalność w katedrze, w szczególności z parafią i czcigodną kapitułą. Aby osiągnąć ten cel, wszyscy pracujący w katedrze muszą rozwijać prawdziwego ducha komunii kościelnej, wzajemnego szacunku i zaufania, wzorowego i braterskiego dzielenia się troską o dobro katedry i diecezji. Konkretnie relacje między katedrą, parafią i kapitułą, organami, które mają osobowość prawną, fizjonomię i własne statuty, porządkuje specjalny regulamin zatwierdzony przez biskupa diecezjalnego”⁴⁸. Natomiast *Statuto della chiesa cattedrale della Diocesi di Treviso* uściśla, że: „aby zapewnić efektywne i uporządkowane prowadzenie całego życia katedry, delegat [biskupi ds. kościoła katedralnego – J.A.] powinien promować i wspierać jak najlepsze porozumienie z przewodniczącymi innych instytucji kościelnych, które prowadzą swoją działalność w katedrze, w szczególności z kapitułą katedralną i z parafią. Konkretnie relacje między kapitułą a parafią będą podlegać specjalnemu regulaminowi zatwierdzonemu przez biskupa diecezjalnego zgodnie z kan. 510 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego”⁴⁹. Wreszcie *Estatutos del Cabildo de la Colegiata de San Bartolomé Apóstol y San Miguel Arcángel, de Valencia* ustalają, że „kapi-

⁴⁴ F. Loza, dz. cyt., s. 1190.

⁴⁵ *Statut Warmińskiej Kapituły Katedralnej we Fromborku*, art. 50 § 4.

⁴⁶ *Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej*, § 29.

⁴⁷ Tamże, § 30.

⁴⁸ *Statuto della Cattedrale di Piacenza* (24 Giugno 1998), art. 11, „Bollettino Ufficiale di Curia” 84 (1998), nr 2, <http://www.cistercensi.info/monari/1998/m199806241.htm> (dostęp: 29.03.2018).

⁴⁹ *Statuto della chiesa cattedrale della Diocesi di Treviso* (14 settembre 2001), art. 8 § 1-2, http://www3.diocesi.it/treviso/allegati/683/documentistatutiStatuto_Cattedrale_Treviso_2001.pdf (dostęp: 29.03.2018). „Kapituła i proboszcz Parafii Katedralnej winni

tuła będzie zawsze unikała ingerowania lub ograniczania (blokowania) funkcji liturgicznych właściwych dla parafii. Zawsze ma starać się budować harmonię między obiema instytucjami, które dzielą tę samą świątynię⁵⁰.

3. Ofiary składane na kościół kapitulno-parafialny

Prawodawca kodeksowy podejmuje też kwestię ofiar składanych przez wiernych na kościół, który jest jednocześnie kapitulny i parafialny. Otóż gdyby zaistniała wątpliwość co do tego typu ofiar, to winno się domniemywać, że złożono je na parafię, chyba że co innego zostanie ustalone⁵¹. Domniemanie to może być obalone, jeśli zostanie dowiedzione na podstawie dokumentów lub innych podobnych oświadczeń, iż ofiara została złożona na cele kapituły⁵². Należy sądzić, że termin „ofiara” należy rozumieć szeroko, czyli jako ten, który obejmuje każdy rodzaj ofiary lub darowizny. Na temat ofiar wypowiada się kan. 222 § 1, gdzie znajduje się następująca norma: „wierni mają obowiązek zaradzić potrzebom Kościoła, aby posiadał środki konieczne do sprawowania kultu, prowadzenia dzieł apostołstwa oraz miłości, a także do tego, co jest konieczne do godziwego utrzymania szafarzy”, jak również 1261, według którego „wierni mają prawo przekazywać dobra doczesne na korzyść Kościoła”. Wyrażna wola ofiarodawcy musi zawsze dominować i winna być sumiennie uszanowana, ale jeśli nie ma pewności, jaka była ostateczna wola darczyńcy, zakłada się, że wspomniane ofiary lub jałmużny są przeznaczone dla parafii⁵³. Jednym ze sposobów uniknięcia konfliktów w kwestii omówionych ofiar, pamiętając o założeniu zapisanym w kan. 510 § 4, jest przypomnienie darczyńcom i dobroczyńcom, że powinni wyraźnie wskazać cel składanych ofiar (dla parafii, dla kapituły, dla osób trzecich)⁵⁴. Dyspozycja kan. 510 § 4 ilustruje punkt widzenia prawodawcy: kapituła kanoników istnieje przy kościele parafialnym,

---

działać harmonijnie, szanując właściwe sobie kompetencje. Ważniejsze sprawy dotyczące kościoła katedralnego, interesujące obie strony, powinny być wzajemnie konsultowane, przy zachowaniu zasady nieingerencji w sprawy duszpasterskie Parafii”. *Statut Świdnickiej Kapituły Katedralnej* (8 maja 2005), art. 35 § 1-2, „Świdnickie Wiadomości Kościelne” 2 (2005), nr 3, s. 85–93.

⁵⁰ *Estatutos del Cabildo de la Colegiata de San Bartolomé Apóstol y San Miguel Arcángel, de Valencia* (8 de septiembre 1999), art. 15.

⁵¹ Por. kan. 510 § 4.

⁵² Domniemanie to zostałyby obalone jedynie poprzez wykazanie, że kapituła była zamierzonym odbiorcą określonej ofiary, np. testament wyraźnie wymieniający kapitułę jako beneficjenta. Por. B. Cusack, dz. cyt., s. 666.

⁵³ Por. F. Loza, dz. cyt., s. 1190.

⁵⁴ H. Cappello, dz. cyt., s. 402; por. W. Aymans, K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, t. 2, Paderborn–München–Wien–Zürich 1997, s. 405.

a nie przy kościele kapitulnym⁵⁵. Według *Statuti Capitolari della Cattedrale di Massa* „zakłada się, że ofiary zbierane w Katedrze lub do niej wysyłane należą do parafii”⁵⁶. Zgodnie ze *Statuten des Domkapitels zu Speyer* „darowizny na rzecz katedry, które nie są wyraźnie przeznaczone dla kapituły katedralnej, przeznaczają się na fundację kościoła parafialnego”⁵⁷. Natomiast *Estatutos del cabildo de la catedral de Huesca* postanawiają, że „jałmużna ofiarowana przez wiernych, o ile nie została wyraźnie przez nich wskazana, jest zarządzana przez Kapitułę. [...] kolekty przeprowadzane na mszach w katedrze w Huesca będą zarządzane przez Kapitułę, z wyjątkiem mszy żałobnych”⁵⁸. Tenże statut zaznacza, że „parafia (katedralna) nie ma obowiązku wnoszenia wkładu finansowego na pokrycie kosztów konserwacji i renowacji kościoła katedralnego”⁵⁹.

Wnioski

1. Prawodawca kodeksowy ustanowił generalny zakaz powierzania parafii osobie prawnej: „osoba prawna nie może być proboszczem”, co odnosi się także do połączenia kapituły z parafią istniejącą przy kościele kapitulnym.
2. W kościele, który jest zarazem parafialnym i kapitulnym, biskup diecezjalny ma mianować proboszcza jako jej własnego pasterza. Na takim proboszczu spoczywają wszystkie obowiązki i posiada on wszystkie uprawnienia oraz władze, które na mocy prawa są właściwe proboszczowi.
3. Proboszcz parafii kapitulnej ma być zgodnie ze swobodną decyzją biskupa diecezjalnego wybrany czy to spośród kanoników, czy też spoza ich grona.
4. Przed mianowaniem proboszcza parafii kapitulnej wskazana byłaby konsultacja biskupa z kapitułą.
5. Wydaje się słuszne, aby jako proboszcza kościoła katedralnego lub kolegiackiego mianować kapłana, który odznacza się wiedzą, uczciwością życia i doświadczeniem duszpasterskim, być prezbiterem wyróżniającym się spośród innych.

---

⁵⁵ G. Bier, dz. cyt., s. 784; por. G. Read, *Commentary to can. 503-510*, [w:] *The Canon Law: Letter and Spirit: A Practical Guide to the Code of Canon Law. Prepared by the Canon Law Society of Great Britain and Ireland in association with the Canadian Canon Law Society*, red. F. Morrissey, London 1999, s. 283; zob. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, red. J. Listl, H. Müller, H. Schmitz, Regensburg 1983, s. 380. P. Ivandić, dz. cyt., s. 190.

⁵⁶ *Statuti Capitolari della Cattedrale di Massa* (19 marzo 2005), art. 28, webdiocesi.chiesacattolica.it (dostęp: 3.01.2018).

⁵⁷ *Statuten des Domkapitels zu Speyer* (23 August 1990 in der Fassung vom 19 Mai 2009), art. 23, nr 4, www.bistum-speyer.de (dostęp: 4.01.2018).

⁵⁸ *Estatutos del cabildo de la catedral de Huesca*, www.diocesisdehuesca.org (dostęp: 3.01.2018), art. 74-75.

⁵⁹ Tamże, art. 76.

6. W przypadku mianowania proboszcza kościoła kapitulnego spoza członków kapituły o jego wysokich kwalifikacjach winien świadczyć fakt, że ma on współpracować z kapitułą, a więc z kapłanami o wysokich walorach intelektualnych, moralnych i duszpasterskich, zatem na zasadzie pewnej proporcjonalności wspomniany proboszcz ma być kapłanem wybitniejszym.
7. Proboszcz parafii kapitulnej i kanonicy winni ze sobą współpracować dla dobra dusz.
8. Proboszcz niebędący członkiem kapituły winien być zapraszany na zebrania kapitulne, jak również w ważniejszych kwestiach powinien się konsultować z kapitułą, co mogłoby być zapisane w statutach czy regulaminie kapituły.
9. Winny zostać przez biskupa wydane precyzyjne przepisy o relacjach kapituły do parafii kapitulnej.

Bibliografia

- Aymans W., Mörsdorf K., *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, t. 2, Paderborn–München–Wien–Zürich 1997.
- Bier G., *Cabildo de canónigos*, [w:] *Diccionario General de Derecho Canónico*, Obra dirigida y coordinada por J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, vol. 1, Editorial Aranzadi, Pamplona 2012, s. 781–785.
- Cappello H., *Los Cabildos de Canónigos. Pasado, presente y futuro de los mismos*, „Anuario Argentino de Derecho Canónico” 21 (2015), s. 389–408.
- Chiappetta L., *Il Codice di Diritto Canonico*, t. 1, Napoli 1988.
- Cocopalmerio F., *Il concetto di parrocchia nel CIC 1983*, [w:] *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2013, s. 7–37.
- Cocopalmerio F., *Il parroco «pastore» della parrocchia*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 6 (1993), nr 1, s. 6–21.
- Codex Iuris Canonici. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Romae 1951.
- Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. P. Pinto, wyd. 2, Città del Vaticano 2001.
- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de pastoralis Episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28 octobris 1965), „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 673–701, tekst polski: Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski. Nowe tłumaczenie*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2002, s. 236–258.

- Congregatio pro Episcopis, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), Citta del Vaticano 2004, tekst polski: Kongregacja do spraw Biskupów, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”*, Kielce 2005.
- Congregazione per il Clero, *Istruzione Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4 agosto 2002), Bologna 2002, tekst polski: Kongregacja do spraw Duchowieństwa, *Instrukcja Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Poznań 2002.
- Cusack B., *Commentary on canons 503-510*, [w:] *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York 2000, s. 603–666.
- Estatutos del cabildo de la catedral de Huesca*, www.diocesisdehuesca.org (dostęp: 3.01.2018).
- Estatutos del Cabildo de la Colegiata de San Bartolomé Apóstol y San Miguel Arcángel, de Valencia* (8 de septiembre 1999).
- Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, red. J. Listl, H. Müller, H. Schmitz, Regensburg 1983.
- Ivandić P., *Die verbindlich vorgeschriebenen Konsultationsorgane des Diözesanbischofs im universalen Recht der lateinischen Kirche und deren Verwirklichung in den Partikularnormen der Diözese Eisenstadt*, Roma 2011.
- Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, T. 2. Ks. II (1). Lud Boży*, red. J. Krukowski, Poznań 2005.
- Loza F., *Comentario a los cán. 503-510*, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 2, Pamplona 1996, s. 1171–1190.
- Paulus PP. VI, motu proprio *Ecclesiae Sanctae* (6 augusti 1966), „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 757–787, tekst polski: Paweł VI, List motu proprio *Ecclesiae Sanctae* ustanawiające przepisy wykonawcze do niektórych dekretów Soboru Watykańskiego II (6 sierpnia 1966), „Acta Apostolicae Sedis” 58 (1966), s. 757–787, tekst polski: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 138–155.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie*, t. 2, Olsztyn 1986, s. 246–250.
- Read G., *Commentary to can. 503-510*, [w:] *The Canon Law: Letter and Spirit: A Practical Guide to the Code of Canon Law. Prepared by the Canon Law Society of Great Britain and Ireland in association with the Canadian Canon Law Society*, red. F. Morrissey, London 1999.
- Sánchez-Gil A., *Comentario al can. 520*, [w:] *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 2, cz. II, wyd. 2, Pamplona 1996, s. 1235–1238.
- Słowikowska A., *Kompetencje koordynacyjne proboszcza. Wybrane zagadnienia*, „Roczniki Nauk Prawnych” 20 (2010), nr 2, s. 191–212.
- Statut Kapituły Katedralnej Płockiej*, [w:] „Gdzie jest Bóg, tam jest przyszłość”. XLIII Synod Diecezji Płockiej. *Prawo partykularne i program odnowy pastoralnej Kościoła Płockiego*, Płock 2015, s. 395–402.

- Statut Kapituły Kolegiackiej Chełmskiej* (11 stycznia 1994), [w:] Archiwum Kurii Metropolitalnej w Lublinie. Teczka: „Kapituły”.
- Statut Kapituły Kolegiackiej przy bazylice św. Floriana w Krakowie* (1 września 2011), [w:] Archiwum Kurii Archidiecezjalnej Krakowskiej. Teczka: „Statut Kapituły Kolegiackiej przy bazylice św. Floriana w Krakowie”.
- Statut Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej* (8 września 2003), „*Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi*” 141 (2003), nr 10–12, s. 245–254.
- Statut Lubelskiej Kapituły Archikatedralnej* (22 grudnia 2000), [w:] Archiwum Kurii Metropolitalnej w Lublinie. Teczka: „Kapituły”.
- Statut Świdnickiej Kapituły Katedralnej* (8 maja 2005), „Świdnickie Wiadomości Kościelne” 2 (2005), nr 3, s. 85–93.
- Statut Warmińskiej Kapituły Katedralnej we Fromborku* (22 grudnia 2007), [w:] *I (XIV) Synod Archidiecezji Warmińskiej (2006–2012). Misja Kościoła Warmińskiego w dziele Nowej Ewangelizacji*, Olsztyn 2012, s. 339–354.
- Statuten des Domkapitels zu Speyer* (23 August 1990 in der Fassung vom 19 Mai 2009), www.bistum-speyer.de (dostęp: 4.01.2018).
- Statuti Capitolari della Cattedrale di Massa* (19 marzo 2005), webdiocesi.chiesacattolica.it (dostęp: 3.01.2018).
- Statuto del Capitolo Cattedrale Chiesa Cattedrale di Patti* (16 novembre 2012), www.diocesipatti.it (dostęp: 3.01.2018).
- Statuto della Cattedrale di Piacenza* (24 Giugno 1998), „*Bollettino Ufficiale di Curia*” 84 (1998), nr 2, <http://www.cistercensi.info/monari/1998/m199806241.htm> (dostęp: 29.03.2018).
- Statuto della chiesa cattedrale della Diocesi di Treviso* (14 settembre 2001), http://www3.diocesi-tv.it/treviso/allegati/683/documentistatutiStatuto_Cattedrale_Treviso_2001.pdf (dostęp: 29.03.2018).
- Statuty Kapituły Kolegiackiej przy kościele konkatedralnym p.w. Wniebowzięcia Matki Najświętszej w Kolobrzegu*, bazylika.kolobrzeg.pl (dostęp: 3.01.2018).
- Statuty Szczecińskiej Kapituły Katedralnej* (1 lipca 2008), „*Prezbiterium. Pismo Urzędowe Diecezji Szczecińsko-Kamieńskiej*” 36 (2008), nr 7–8, s. 205–216.
- Świto L., *Kapituła Warmińska w świetle obowiązującej regulacji prawnej*, [w:] *Warmińska Kapituła Katedralna. Dzieje i wybitni przedstawiciele*, red. A. Kopiczko, J. Jezierski, Z. Żywica, Olsztyn 2010, s. 97–109.
- Wójcik W., *Pojęcie parafii w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „*Prawo Kanoniczne*” 29 (1986) nr 3–4, s. 49–74.

Jerzy Adamczyk – prezbiter diecezji radomskiej, doktor habilitowany nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego. Wykładowca prawa kanonicznego w WSD w Radomiu. Jest autorem opracowań z zakresu prawa małżeńskiego, hierarchicznego ustroju Kościoła, sakramentów świętych, miejsc świętych oraz nauczycielskiego urzędu Kościoła.